

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง “การสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3) หาแนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน (4) หาแนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ (1) การแจกแบบสอบถามสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน (2) การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 25 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และกำหนดข้อเสนอแนะจากงานวิจัยสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) ผลการวิจัยตามข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม (3) ผลการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นักท่องเที่ยวมีทัศนคติโดยรวมต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีทัศนคติในระดับดีทุกด้าน ดังนี้ ทัศนคติด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ประเด็นความเป็นเอกลักษณ์) เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ทัศนคติด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ประเด็นความมีชื่อเสียง) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ประเด็นสิ่งแวดล้อม) ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ประเด็นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) และด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ประเด็นความปลอดภัย) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

1. ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำฯ ประเด็นความเป็นเอกลักษณ์ในระดับดี ในข้อความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นอันดับแรก

ความเป็นเอกลักษณ์ของโบราณสถาน เป็นอันดับสอง คุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นอันดับสาม และ ความสมบูรณ์ของสถาปัตยกรรม เป็นอันดับสุดท้าย

1.2 ความมีชื่อเสียง นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ประเด็นความมีชื่อเสียงในระดับดี ในข้อการเป็นมรดกโลกที่ได้รับการยอมรับ เป็นอันดับแรก ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว เป็นอันดับสอง และความนิยมของนักท่องเที่ยว เป็นอันดับสุดท้าย

2. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ประเด็นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในระดับดี ในข้อความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือ เป็นอันดับแรก ความใกล้/ไกลจากท่าน้ำ เป็นอันดับสอง ความใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เป็นอันดับสาม และป้ายบอกแหล่งสถานที่ท่องเที่ยว เป็นอันดับสุดท้าย

2.2 ความปลอดภัย นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ประเด็นความปลอดภัยในระดับดี ในข้อความปลอดภัยจากกระแสน้ำ เป็นอันดับแรก ความแข็งแรงของท่าเรือ เป็นอันดับสอง ความปลอดภัยในขณะโดยสารเรือนำเที่ยว เป็นอันดับสาม และความพร้อมของอุปกรณ์ช่วยเหลือ เป็นอันดับสุดท้าย

2.3 สิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ประเด็นสิ่งแวดล้อมในระดับดี ในข้อความงดงามของธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำ เป็นอันดับแรก ความดั้งเดิมของบ้านเรือนที่อยู่ริมแม่น้ำ เป็นอันดับสอง ความบริสุทธิ์ของอากาศปราศจากมลภาวะ เป็นอันดับสาม และมีระบบการจัดการขยะที่ดี เป็นอันดับสุดท้าย

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวในระดับดี ในข้อมีเรือนำเที่ยวให้บริการอย่างเพียงพอ เป็นอันดับแรก มีร้านอาหารให้บริการเป็นอันดับสอง มีที่พักที่ดีและเพียงพอให้บริการ เป็นอันดับสาม และนักท่องเที่ยวมีทัศนคติในระดับปานกลาง ในข้อมีห้องน้ำสะอาดบริการอย่างเพียงพอ เป็นอันดับสุดท้าย

4. ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยวในระดับดี ในข้อการดูแลรักษาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก ค่าบริการของเรือนำเที่ยวมีความเป็นมาตรฐาน เป็นอันดับสอง การได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากเรือนำเที่ยว เป็นอันดับสาม และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นอันดับสุดท้าย

ส่วนการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการประเมินทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รองลงมา คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ (1) ปัจจัยทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ประกอบด้วย (1.1) กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม (1.2) กิจกรรมทางประวัติศาสตร์ (1.3) กิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อ (1.4) กิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศ (2) ปัจจัยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำโดยการล่องเรือ (3) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย (3.1) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ด้านความเป็นเอกลักษณ์ (3.2) การจัดการด้านการท่องเที่ยว (3.3) กายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติที่ใช้	ผลการทดสอบ
ข้อที่ 1	ทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ - กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม - กิจกรรมทางประวัติศาสตร์ - กิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อ - กิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศ - ทัศนคติต่อกิจกรรมโดยรวม	ความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคต	Pearson Correlation	✓ ✓ ✓ ✓ ✓
ข้อที่ 2	พฤติกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำทางเรือโดยทั่วไป - การนั่งเรือเร็ว - การล่องเรือ - การนั่งเรือพาย/เรือแจว - การพายเรือคายัค/เรือแคนู - การล่องแพ	ความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคต	Pearson Correlation	✗ ✓ ✗ ✗ ✗
	จำนวนครั้งในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคต	Pearson Correlation	✗

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติที่ใช้	ผลการทดสอบ
ข้อที่ 3	ปัจจัยด้านทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	ความตั้งใจท่องเที่ยว เลียนแม่น้ำในอนาคต	Multiple Regression	
	1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์			✓
	- ความเป็นเอกลักษณ์			×
	- ความมีชื่อเสียง			
	2. กายภาพและสิ่งแวดล้อม			×
ข้อที่ 4	- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ความตั้งใจท่องเที่ยว เลียนแม่น้ำในอนาคต	t-test	×
	- ความปลอดภัย			×
	- สิ่งแวดล้อม			✓
	3. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน			×
ข้อที่ 4	4. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	ความตั้งใจท่องเที่ยว เลียนแม่น้ำในอนาคต	F-test	✓
ข้อที่ 4	ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว	ความตั้งใจท่องเที่ยว เลียนแม่น้ำในอนาคต	t-test	×
	- เพศ			×
	- อายุ			×
	- สถานภาพ			×
	- ระดับการศึกษา			×
	- อาชีพ			×
	- รายได้ครัวเรือน			×

✓ เป็นไปตามสมมติฐาน × ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาค รัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

แนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาค รัฐ ภาคเอกชน และชุมชน มีดังนี้

1. **แนวทางการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม** ประกอบด้วย (1.1) ดูแลด้านความสะอาดทั้งในแม่น้ำและชายฝั่ง (1.2) พัฒนาพื้นที่สองชายฝั่งริมแม่น้ำให้มีความสวยงาม (1.3) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมให้อยู่ในสภาพที่ดี (1.4) อนุรักษ์ความดั้งเดิมของบ้านเรือนและวิถีชีวิตของชุมชนริมแม่น้ำ (1.5) ควบคุมระดับเสียงจากกิจกรรมบันเทิงของนักท่องเที่ยวบนเรือ

2. **แนวทางการบริหารจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน** ประกอบด้วย (2.1) จัดระบบการให้บริการเรือนำเที่ยวที่เป็นมาตรฐาน (2.2) จัดหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

ไว้บริการนักท่องเที่ยว (2.3) การดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (2.4) ปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐานสำหรับอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

3. แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ
ประกอบด้วย (3.1) เน้นการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น (3.2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจะไปใช้บริการเรือท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ (3.3) กำหนดมาตรฐานด้านราคาการให้บริการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ (3.4) กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำที่ชัดเจน (3.5) กิจกรรมในระหว่างการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ

4. แนวทางการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย (4.1) การจัดการการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำแบบบูรณาการ (4.2) จัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจเรือท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ (4.3) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำกับเศรษฐกิจของชุมชน (4.4) การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในพื้นที่

5. แนวทางการบริหารจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในอนาคต ประกอบด้วย (5.1) การจัดกิจกรรมใหม่ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ (5.2) อบรมมัคคุเทศก์อาสาหรือมัคคุเทศก์เยาวชน (5.3) การสร้างตลาดน้ำแห่งใหม่ในบริเวณพื้นที่ส่วนรวม (5.4) บังคับใช้กฎหมายในการรักษาสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยวทางเรืออย่างเคร่งครัด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อหาแนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อกำหนดเป็นวิสัยทัศน์และพันธกิจ และเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดังนี้

วิสัยทัศน์

“ส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ”

พันธกิจ

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ
2. ใช้การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุกไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสในการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ
3. พัฒนาบุคลากรและคุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำให้เป็นที่ยอมรับ

แนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางกำหนดกลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1.1) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเข้ากับแหล่งชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (1.2) กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำให้มีหลากหลายเส้นทาง (1.3) สร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่เพื่อเป็นทางเลือกและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ (1.4) สร้างถนนคนเดินบริเวณริมแม่น้ำในย่านชุมชน (1.5) พัฒนาพื้นที่ในชุมชนริมแม่น้ำส่วนหนึ่งให้เป็นสถานที่จัดนิทรรศการแสดงผลศิลปหัตถกรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ (1.6) พัฒนาพื้นที่ที่อยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำรอบเกาะเมืองให้เป็นเมืองโบราณเลียบบแม่น้ำ (1.7) ส่งเสริมงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน

2. แนวทางกำหนดกลยุทธ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (2.1) ผสมผสานกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายตลอดเส้นทางที่ท่องเที่ยว (2.2) ผนวกกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเข้ากับกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (2.3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำยามค่ำคืน นอกจากการชมความงดงามของโบราณสถานจากการประดับไฟ (2.4) พัฒนาการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเชิงสร้างสรรค์ขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในเชิงสร้างสรรค์ (2.5) จัดบริการนวดสปาหรือนวดแผนไทยในเรือพร้อมชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำไปด้วย (2.6) จัดกิจกรรมเสริมที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ เช่น การปั่นจักรยานเลียบบริมแม่น้ำ

3. แนวทางกำหนดกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาด ประกอบด้วย (3.1) นำเสนอจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3.2) ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม เพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ (3.3) จัดกิจกรรมร่วมกับผู้จัดรายการโทรทัศน์หรือรายการวิทยุ (3.4) ใช้การตลาดทางตรงโดยสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำไปยังหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนหรือโรงงานอุตสาหกรรมในภูมิภาคต่างๆ (3.5) ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนบริษัทท่องเที่ยวต่างๆ ไปยังตลาดเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงและในภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศแถบยุโรปและประเทศใกล้เคียงในกลุ่มอาเซียน

4. แนวทางกำหนดกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย (4.1) กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในปฏิทินท่องเที่ยวประจำปีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (4.2) จัดประกวดภาพถ่ายหัวข้อ “ท่องอยุธยา พาเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ล่องตามเส้นทางเรือ” (4.3) จัดประกวด “หน้าบ้านสวยงาม ทำน้ำนาดู” โดยให้นักท่องเที่ยวที่ล่องเรือผ่านเป็นผู้ประเมินร่วมกับคณะกรรมการ (4.4) จัดทำป้ายสื่อสารและข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในเว็บไซต์/เฟสบุ๊กเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (4.5) กระตุ้นให้บริษัททัวร์จัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเป็นครอบครัว ซึ่งมักจะชอบการท่องเที่ยวแบบเป็นส่วนตัวและไม่ชอบการท่องเที่ยวแบบร้องรำทำเพลง

5. แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (5.1) จัดอบรมให้กับผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวทุกประเภท คนขับเรือ พนักงานให้บริการบนเรือ พ่อค้าแม่ค้าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในการต้อนรับนักท่องเที่ยว (5.2) จัดอบรมให้กับผู้นำชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปยังคนในชุมชน ในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดบ้านเรือน ทำน้ำ ริมตลิ่ง และความสะอาดของแม่น้ำ (5.3) พัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศให้กับมัคคุเทศก์ (5.4) ผลักดันให้เกิดเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวทุกราย เพื่อให้เกิดความเป็นระบบของการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำ

6. แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านการให้บริการ ประกอบด้วย (6.1) นำเสนอเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของประวัติศาสตร์อยุธยาเก่า โดยการตกแต่งและประดับเรือทุกลำให้มีความสวยงาม (6.2) การตกแต่งทั้งภายในและภายนอกของโรงแรม/ที่พักและร้านอาหารที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำในเส้นทางท่องเที่ยว ควรสอดคล้องกับบรรยากาศของความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม (6.3) ส่งเสริมให้พนักงานผู้ให้บริการบนเรือและผู้ขับเรือแต่งกายด้วยชุดไทยในสมัยอยุธยา (6.4) กำหนดมาตรฐานราคาค่าบริการให้ชัดเจน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการที่แตกต่างกัน (6.5) กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ขับเรือให้เป็นรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นว่าจะได้รับบริการจากผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้

2. สรุปผลการวิจัยตามข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม

2.1 ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเลยแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 25-34 ปี สถานภาพโสด/มีคู่/แยกกันอยู่ ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีรายได้ครัวเรือนต่อเดือน 15,000-29,999 บาท และมีที่อยู่อาศัยปัจจุบันในภาคกลาง

2.2 ทิศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมในระดับสนใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีทัศนคติในระดับสนใจมากทุกด้าน โดยมีทัศนคติต่อกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ ในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศ กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

2.2.1 ด้านกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อการชมวิถีชีวิตชุมชนริมฝั่งแม่น้ำในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การเที่ยวชมตลาดน้ำ และการชม/เลือกซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมือง

2.2.2 ด้านกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อการชมความงดงามของโบราณสถานและวัดริมฝั่งแม่น้ำในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การชมความเก่าแก่และเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และการศึกษาความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์

2.2.3 ด้านกิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อ นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การทำบุญ/แสวงบุญ และการให้อาหารปลา

2.2.4 ด้านกิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การล่องเรือชมบรรยากาศยามค่ำคืน และการรับประทานอาหารพร้อมชมบรรยากาศริมฝั่งแม่น้ำ

2.3 พฤติกรรมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ

2.3.1 นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำทางเรือทั่วไปโดยรวม ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในระดับปานกลาง ในข้อการล่องเรือสำราญ รองลงมาคือ การล่องแพ และนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในระดับนานๆ ครั้ง ในข้อการนั่งเรือเร็ว (Speed boat) การนั่งเรือพาย/เรือแจว และการพายเรือคายัค/เรือแคนู ตามลำดับ

2.3.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงาน รองลงมาคือ ท่องเที่ยวด้วยตนเอง และท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์

2.3.3 นักท่องเที่ยวมีจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำทางเรือในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รวมครั้งนี้ด้วย) ประมาณ 2 ครั้ง

2.3.4 นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการล่องเรือประมาณ 544 บาท ค่าใช้จ่ายในการทำบุญ-สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประมาณ 320 บาท ค่าใช้จ่ายในการซื้อของฝาก/ของที่ระลึกประมาณ 464 บาท และค่าใช้จ่ายโดยรวมในการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในครั้งนี้อยู่ประมาณ 1,356 บาท

2.3.5 แหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ คือ วัดพนัญเชิงวรวิหาร ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับวัดไชยวัฒนาราม รองลงมาคือ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร วัดหน้าพระเมรุ และวัดพุทไธสวรรย์

2.4 ความสำคัญของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ

นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อความสำคัญโดยรวมของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีทัศนคติในระดับสำคัญมากทุกด้าน ดังนี้ ความสำคัญด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ประเด็นความเป็นเอกลักษณ์) รองลงมาคือ ความสำคัญด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ประเด็นความมีชื่อเสียง) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ประเด็นสิ่งแวดล้อม) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ประเด็นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ประเด็นความปลอดภัย) ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม (ประเด็นความสะอาด) ในแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ

2.5 ความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวม ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจท่องเที่ยวฯ ในระดับมากทุกข้อ โดยนักท่องเที่ยวมีความตั้งใจในระดับมากในข้อในอนาคตจะกลับมาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีก รองลงมาคือ ในอนาคตจะแนะนำให้บุคคลอื่นมาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในอนาคตจะพาบุคคลอื่นมาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อยุธยาด้วย และในอนาคตถ้าต้องการท่องเที่ยวทางน้ำจะวางแผนมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีก ตามลำดับ

2.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.6.1 สิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 อันดับแรก มีดังนี้ (1) ความสวยงามของโบราณสถานและวัดเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ (2) บรรยากาศที่ดีในการชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำที่สวยงาม (3) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากการบรรยายของไกด์ระหว่างการล่องเรือ (4) การได้ชมบ้านเรือนและวิถีชีวิตของชุมชนริมแม่น้ำ (5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตามลำดับ

2.6.2 สิ่งที่นักท่องเที่ยวเสนอแนะว่าควรปรับปรุงเพื่อให้การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับความนิยมมากขึ้น 5 อันดับแรก มีดังนี้ (2.1) ดูแลในแม่น้ำและริมชายฝั่งให้มีความสะอาดปราศจากขยะ (2.2) จัดมัคคุเทศก์บรรยายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตลอดการล่องเรือ (2.3) เพิ่มความสว่างของแหล่งท่องเที่ยวในเวลากลางคืน บางสถานที่มองไม่ค่อยเห็น (2.4) ปรับปรุงภูมิทัศน์ริมฝั่งให้สวยงาม เช่น ปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ตัดหญ้า (2.5) ดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น เสื้อชูชีพ ท่าเรือ ราวจับขณะขึ้นลงเรือ การขับเรือ ตามลำดับ

3. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาสรุปเนื้อหาตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

3.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

3.1.1 แหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำที่สำคัญ ได้แก่ วัดพนัญเชิง วัดพุทไธศวรรย์ วัดไชยวัฒนาราม ตำหนักศรีรายลัย เจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดท่าการ้องและตลาดน้ำ วัดกษัตราธิราช ส่วนวัดอื่นๆ ได้แก่ วัดแค วัดพิชัย วัดแม่นางปลื้ม วัดศาลาปูน วัดพรหมวิหาร วัดนางกุย วัดเชิงท่า และวัดขุนพรหม นอกจากนั้นยังมีโบสถ์คริสต์ หมู่บ้านโปรตุเกส หมู่บ้านญี่ปุ่น เป็นต้น

3.1.2 แนวโน้มการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเป็นครอบครัว กลุ่มพนักงานบริษัท กลุ่มขององค์กรบริหารส่วนตำบล และองค์กรบริหารส่วนจังหวัดที่เดินทางมาจากจังหวัดต่างๆ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมาจากยุโรป ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น จีน และไต้หวัน ช่วงหลังจากที่น้ำท่วมมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพราะบางส่วนอยากมาดูร่องรอยของอยุธยาภายหลังจากน้ำท่วม นักท่องเที่ยวจะนิยมนั่งเรือในระยะสั้นมากกว่าล่องมาจากจังหวัดอื่น และอยุธยามีโบราณสถานหลายแห่งที่อยู่ริมแม่น้ำทำให้ได้ชมวิถีชีวิตชาวบ้านไปพร้อมกันด้วย ช่วงงานลอยกระทงและงานอยุธยามรดกโลกจะมีนักท่องเที่ยวสนใจล่องเรือเป็นจำนวนมาก โดยนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะกลับมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอยุธยาอีก

3.1.3 ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอยุธยาเพราะได้มาไหว้พระ ได้มาเห็นและทราบข้อมูลของสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของอยุธยา เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง ได้เห็นทัศนียภาพและบรรยากาศทางน้ำ นอกจากนี้ยังได้เห็นความสวยงามของโบราณสถานจากการประดับไฟยามค่ำคืน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทางรถ เรือบางลำมีมัคคุเทศก์บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับประทานอาหารไปด้วยได้

3.1.4 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำในอยุธยามีศักยภาพในด้านความเป็นมรดกโลก และประวัติศาสตร์ มีโบราณสถานและวัดที่ตั้งอยู่ริมน้ำจำนวนมาก มีแม่น้ำ 3 สายมาบรรจบกัน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ทำให้ได้เห็นวิถีชีวิตและความดั้งเดิมของบ้านเรือนของคนที่ย้ายมาอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ สามารถมองเห็นแหล่งท่องเที่ยวในอีกมุมมองหนึ่งที่สวยงาม เนื่องจากวัดหรือโบราณสถานต่างๆ ในสมัยก่อนจะสร้างโดยหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ การประดับไฟตอนกลางคืนโดยเฉพาะบริเวณวัดไชยวัฒนารามจะมีความสวยงามมาก อยุธยาจึงถือว่ามีศักยภาพสูงมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

3.1.5 ปัญหาหรือข้อจำกัดในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ถ้าช่วงน้ำลดมากเกินไปเรือจะไม่สามารถออกไปเล่นได้ ถ้าช่วงที่น้ำมากก็อาจเกิดอันตรายได้ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถขึ้นไปไหว้พระหรือเที่ยวชมสถานที่ทำได้เพียงล่องเรือผ่านอย่างเดียวเพราะไม่มีท่าให้เรือจอด หากนักท่องเที่ยวจะมาเองจะสามารถเข้าถึงได้ทุกสถานที่ ซึ่งการท่องเที่ยวทางน้ำจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวที่มากันเป็นกลุ่มใหญ่ก็จะรับประทานอาหารบนเรือและร้องคาราโอเกะ อาจไม่ได้ให้ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเท่าใดนัก ภายหลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังไม่ได้ประดับไฟยามค่ำคืน หรือเปิดไฟในช่วงเวลาสั้นๆ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายด้านค่าไฟสูง ทำให้มองไม่เห็นความสวยงามเหมือนที่ผ่านมา และเหลือตลาดน้ำเพียงแห่งเดียวที่วัดท่าการ้อง รวมทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำด้วย

3.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

3.2.1 ความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ

การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนที่ย้ายมาอยู่ริมแม่น้ำ เช่น การเล่นน้ำของเด็กๆ และมีทั้งชาวพุทธ คริสต์ อิสลามอาศัยอยู่ร่วมกันสามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำได้ บ้านเรือนที่อยู่ริมน้ำยังเป็นแบบทรงไทย ปันหย้า คงไว้ซึ่งความดั้งเดิมมากกว่าบ้านเรือนที่อยู่ริมถนน แต่จะไม่ได้เห็นถึงการสัญจรทางน้ำและการประกอบอาชีพ

3.2.2 ความสะอาดและระบบการจัดการขยะของแหล่งท่องเที่ยวแม่น้ำและชายฝั่งริมน้ำ

ในส่วนของเรือที่มีนักท่องเที่ยวรับประทานอาหารบนเรือจะมีถังขยะไว้ให้โดยจะนำภาชนะมาล้างทำความสะอาดและนำขยะกลับมาทิ้งบนฝั่ง ห้องน้ำก็จะมีห้องบำบัดน้ำเสีย ไม่มีการปล่อยคราบน้ำมันลงไปแม่น้ำ ทั้งเทศบาลและชุมชนต่างก็ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด แต่ก็ยังพบว่ามีขยะในแม่น้ำและบริเวณชายฝั่งในบางพื้นที่ที่เป็นที่รกร้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวเลยแม่น้ำ

3.2.3 ผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำ

การท่องเที่ยวเลยแม่น้ำส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำบ้างในเรื่องเสียงดังจากการร้องคาราโอเกะเวลาที่เรือแล่นผ่าน เพราะนักท่องเที่ยวชอบความสนุกสนาน เสียงของเครื่องยนต์เรือก็เช่นเดียวกัน เมื่อเรือแล่นผ่านสถานที่สำคัญๆ เช่น พระตำหนักสิริยาลัยก็จะงดใช้เสียงและเบาเครื่องยนต์ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะคุ้นชินกับเสียงรบกวนเหล่านี้เพราะเขาอาศัยอยู่ริมแม่น้ำมาเป็นเวลานานแล้ว อาจมีเรื่องน้ำเซาะชายฝั่งบ้างซึ่งไม่ได้เกิดจากเรือนำเที่ยวอย่างเดียว เนื่องจากมีเรือบรรทุกสินค้าแล่นผ่านเป็นประจำด้วย

3.3 การบริหารจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว

3.3.1 การรองรับความต้องการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำของนักท่องเที่ยว

สามารถรองรับความต้องการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำของนักท่องเที่ยวได้ เพราะมีเรือทั้งขนาดใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มใหญ่ มีทั้งล่องเรือเพื่อชมทัศนียภาพอย่างเดียวหรือรับประทานอาหารบนเรือด้วย และเรือขนาดเล็กสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ถ้ามีนักท่องเที่ยวสนใจเป็นจำนวนมากก็สามารถขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่นๆ ให้ส่งเรือมาให้ได้ เมื่อศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเปิดอย่างเป็นทางการก็จะมีگردำเนินงานด้านการท่องเที่ยวทางน้ำที่เป็นระบบมากขึ้น เพราะมีชมรมเรือมาร่วมด้วย วัดหลายแห่งก็พยายามจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว จึงถือว่ามีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวพอสมควร

3.3.2 ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำ

ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวได้ดูแลเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดเตรียมเสื้อชูชีพและห่วงยางไว้ให้แต่ไม่ได้มีการสาธิตวิธีการใช้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบ และไม่ได้แจ้งว่าจัดเก็บเสื้อชูชีพไว้บริเวณใดของเรือ ถ้าเป็นเรือลำเล็กจะมีชูชีพแขวนไว้ให้ ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่จะมีลูกเรือหรือพนักงานอยู่ในเรือด้วยเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว กรมเจ้าท่าเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบมาตรฐานของเรือและท่าเรือ แต่ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะดูแลท่าเรือกันเอง นอกจากนี้ยังมีจุดให้บริการของตำรวจน้ำอยู่ที่ตลาดน้ำวัดท่ากรัง โดยมีการนำเรือไปลาดตระเวนและออกไปช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ทันที และยังมีตำรวจท่องเที่ยวคอยดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

3.3.3 สาธารณูปโภคพื้นฐาน

สาธารณูปโภคพื้นฐานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลยแม่น้ำ ได้แก่ ท่าเรือ ซึ่งค่อนข้างมีความพร้อมเพราะมีทั้งท่าเรือสาธารณะ ท่าเรือเอกชน และท่าเรือของวัดใหญ่ๆ ที่นักท่องเที่ยวนิยมแวะขึ้นไปไหว้พระ อาจมีบางวัดที่ยังไม่พร้อมและท่าเรือได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมที่ผ่านมา

ด้านไฟฟ้า การประดับไฟตอนกลางคืนทำให้เกิดความสวยงาม แต่มีค่าใช้จ่ายสูงภาครัฐต้องเข้ามาให้การสนับสนุน

3.3.4 การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำกับนักท่องเที่ยว

เรือแต่ละลำจะไม่มีมัคคุเทศก์ประจำบนเรือ บริษัททัวร์จะมีมัคคุเทศก์มาเอง แต่ถ้านักท่องเที่ยวต้องการผู้ประกอบการก็สามารถประสานไปยังชมรมเรือหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้จัดให้ได้ นอกจากนี้ อบจ.พระนครศรีอยุธยา ยังได้จัดทำวีดิทัศน์สำหรับฉายในเรือแทนการฟังบรรยายได้ มีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาอื่นๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ได้จัดทำแผ่นพับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะชอบฟังการบรรยายจากมัคคุเทศก์มากกว่า แต่มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่รับประทานอาหารบนเรือและต้องการความบันเทิง เช่น การร้องเพลงหรือชมคาราโอเกะมากกว่า

3.4 การบริหารจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ

3.4.1 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

การประชาสัมพันธ์ยังอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย นักท่องเที่ยวไม่ค่อยทราบว่ามีการให้บริการท่องเที่ยวทางเรือ โดยมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ทั้งของ ททท. และผู้ประกอบการแต่ละรายดำเนินการเอง ผ่านทางเอกสารและโบรชัวร์ที่จัดทำโดยอบจ. และ ททท. ผู้ประกอบการบางรายใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเฟสบุ๊กและการบอกต่อของนักท่องเที่ยว และต้องการให้มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดย อบจ.ได้เปิดศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งจะช่วยเรื่องการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางเรือด้วย

3.4.2 มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ มีดังนี้ (1) ด้านราคา ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่จะคิดราคาแบบเหมาลำๆ โดยขึ้น อยู่กับการต่อรองของกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ไม่รวมค่าอาหารพร้อมคาราโอเกะ ส่วนเรือขนาดเล็กจะคิดราคาไม่เกิน 1,000 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวและการต่อรองเช่นเดียวกัน (2) ด้านเวลา ใช้เวลาล่องเรือโดยประมาณ 1 ชั่วโมง 30-45 นาที ถ้านักท่องเที่ยวต้องการแวะแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งก็สามารถทำได้ แต่จะคิดราคาค่าบริการเพิ่มขึ้นตามจำนวนชั่วโมง (3) กรมเจ้าท่าจะเป็นผู้ออกบัตรประจำตัวของคนขับเรือ และกำหนดจำนวนคนที่เรือแต่ละลำสามารถบรรทุกได้ (4) ชมรมเรือ ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลเรื่องมาตรฐานด้านราคา ความปลอดภัย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.4.3 กิจกรรมที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำระหว่างการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ได้แก่ การชมโบราณสถานและวัดจากทัศนียภาพทางน้ำ ฟังการบรรยายจากมัคคุเทศก์ ถ่ายภาพไหว้พระ ทำบุญให้อาหารปลา ซื้อของที่ระลึกที่ตลาดน้ำ รับประทานอาหารเช้าและร้องคาราโอเกะในเรือ ชมการประดับไฟยามค่ำคืน ถ้าหากนักท่องเที่ยวต้องการชมการแสดงอื่นๆ บนเรือเพิ่มเติม เช่น รำไทย ก็สามารถทำได้แต่จะคิดค่าบริการเพิ่มขึ้น

3.4.4 กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำมากขึ้น

กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำมากขึ้น มีดังนี้ (1) นำเสนอแพ็คเกจที่พักรวมกับการรับประทานอาหารบนเรือเข้าไปด้วย หรือนำเสนอล่องเรือให้กับ

นักท่องเที่ยวที่เข้ามารับประทานอาหารในร้าน (2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมการล่องเรือผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก และการบอกต่อ (3) เรือขนาดใหญ่จะเน้นบรรยากาศการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในช่วงเวลาเย็น เพราะได้เห็นการประดับไฟตามโบราณสถานและวัดที่สวยงามยามค่ำคืน (4) เรือขนาดเล็กจะจอดเรือรออยู่ตามบริเวณท่าเรือต่างๆ ใช้การติดต่อกับบริษัททัวร์ที่จัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กซึ่งเดินทางมาโดยรถตู้ หรือใช้การแจกนามบัตรให้กับผู้ให้บริการรถรับจ้างต่างๆ เพื่อนำเสนอกิจกรรมล่องเรือให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาคนเดียว และไม่ต้องการเหมาเรือใหญ่ (5) ททท. ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการตลาด เช่น ถ่ายภาพชิงรางวัล (6) ปรับปรุงเรือให้สวยงามสะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวก และให้บริการที่ประทับใจกับนักท่องเที่ยว (7) การลดราคาค่าบริการ

3.5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3.5.1 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนั้นหลายหน่วยงานก็ได้ดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งททท. ท่องเที่ยวและกีฬา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานจังหวัด กรมศิลปากร เป็นต้น โดย ททท. ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจจะช่วยให้เรื่องประชาสัมพันธ์และการตลาด ส่วนเทศบาลก็ดูแลเรื่องความสะอาดและการจัดเก็บขยะในแม่น้ำและริมชายฝั่งแม่น้ำ

3.5.2 การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน/ผู้ประกอบการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

โดยมีชมรมผู้ประกอบการเรือเพื่อทำธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือให้ได้มาตรฐาน ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงเริ่มต้นจึงอาจยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือมากนัก แต่ถ้าผู้ประกอบการใดต้องการเรือก็สามารถติดต่อไปได้ทุกร้าน ถ้าศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบจ. เปิดอย่างเป็นทางการก็จะให้ผู้ประกอบการเรือต่างๆ มารวมกันที่นี้ทีเดียว ต้องไม่มองในแง่ธุรกิจเท่านั้นแต่ต้องมองในแง่ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย ซึ่งโดยปกติได้มีการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่มาจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

3.5.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำค่อนข้างดี คนที่มีบ้านเรือนอยู่ริมน้ำจะช่วยกันรักษาความสะอาด แต่บาง ส่วนก็ยังบุกรุกพื้นที่ของโบราณสถานเข้ามา วัดบางแห่งก็ต้องจ่ายค่าไฟฟ้าเองในการเปิดไฟเพื่อให้เกิดความสว่างและความสวยงามยามค่ำคืน บางชุมชนได้มีการรวมตัวกันทำตลาดน้ำเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม ในส่วนของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว อบจ. จะให้ชาวบ้านนำสินค้า OTOP หรือภูมิปัญญาพื้นบ้านมาวางจำหน่ายได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและมีรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้เวลาที่ ททท. จัดกิจกรรมต่างๆ ทางน้ำ เช่น การแห่เทียนทางน้ำ สงกรานต์ทางน้ำ แต่ละชุมชนจะส่งเรือที่ตกแต่งไปร่วมด้วย คนในชุมชนก็ช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมและดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวด้วย

3.6 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคต

3.6.1 การพัฒนาหรือส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำควรได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและภูมิทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ (2) ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ (3) มัคคุเทศก์ควรเป็นคนในท้องถิ่นของอยุธยาโดยสามารถบรรยายเป็นภาษาอังกฤษได้ด้วย (4) ทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางน้ำร่วมกัน (5) ควบคุมมาตรฐานด้านราคา (6) สนับสนุนงบประมาณด้านค่าไฟฟ้าสำหรับการประดับไฟช่วงเวลาเย็น (7) ดูแลเรื่องความสะอาดทั้งในแม่น้ำและชายฝั่ง การจอดรถ (8) การสร้างตลาดน้ำแห่งใหม่ (9) เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำเข้าด้วยกัน (10) อาจจัดเส้นทางท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำให้แตกต่างกันในแต่ละครั้ง หรือมีกิจกรรมอะไรให้ทำแตกต่างจากเดิม (11) ให้การต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี จัดบรรยากาศทั้งที่พัก ร้านอาหาร และจุดท่องเที่ยว ให้เกิดความประทับใจ

3.6.2 กิจกรรมที่ควรจัดให้มีในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กิจกรรมที่ควรจัดอาจเป็นการแสดงวัฒนธรรมไทยต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวที่ล่องเรือผ่านในแต่ละจุดได้เห็น เช่น การฉายวิถีทัศน์ การแสดงฟ้อนดาบ การละเล่นเพลงเรือ การแสดงดนตรีไทย การรำไทย หรือการแสดงพื้นบ้านต่างๆ ที่เป็นการสะท้อนถึงภูมิปัญญาไทยนอกเหนือจากการร้องคาราโอเกะ อาจมีการนวดสปา การพายเรือбинฑบาทของพระเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนได้ทำบุญใส่บาตร การสร้างชุมชนริมแม่น้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน หรือเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า OTOP สร้างตลาดน้ำแห่งใหม่หรือถนนคนเดินริมแม่น้ำ เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวแวะไปชม

อภิปรายผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระดับสนใจมากทุกกิจกรรม โดยมีทัศนคติด้านกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ต่อการชมความงดงามของโบราณสถานและวัดริมฝั่งแม่น้ำในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก มีทัศนคติด้านกิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศต่อการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก และมีทัศนคติด้านกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมต่อการชมวิถีชีวิตชุมชนริมฝั่งแม่น้ำในระดับสนใจมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากอยุธยาเป็นเมืองเก่ามีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีแม่น้ำถึงสามสายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี คนในสมัยก่อนมีการสัญจรทางน้ำและนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่ติดริมแม่น้ำ รวมถึงโบราณสถานและวัดวาอารามต่างๆ ริมแม่น้ำด้วยเพื่อความสะดวกในการเดินทางและการใช้น้ำในการดำรงชีวิต ทั้งการบริโภค การทำการเกษตร การประมง และการค้าขาย การล่องเรือเพื่อชมทัศนียภาพความงดงามของสิ่งก่อสร้าง ธรรมชาติ และวิถีชีวิตของคนริมแม่น้ำจึงเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญญา นวลละออง (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวมากที่สุดในแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มวัดและชุมชนริมน้ำ และมีความชื่นชอบการ

ล่องเรือเพื่อชมทัศนียภาพริมแม่น้ำ รองลงมาคือ มีความสนใจในแหล่งประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ และการชื่นชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวมอญ

2. นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำส่วนใหญ่มี**พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางเรือ**โดยการล่องเรือสำราญในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางเรือประเภทอื่น การที่นักท่องเที่ยวเคยมีประสบการณ์ในการล่องเรือสำราญท่องเที่ยวมาก่อน ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำที่ต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยวระยะสั้น สอดคล้องกับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยเรือสำราญของกระทรวงการท่องเที่ยวของประเทศไทย (Ministry of Tourism Government of India, 2005, p. 40) ที่ระบุว่า นักท่องเที่ยวที่เลือกการล่องเรือเที่ยวไปตามแม่น้ำและลำคลองเพราะมีความสนใจและดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว เช่นเดียวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการล่องเรือสำราญ

3. นักท่องเที่ยวมี**ทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ**ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็นความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในระดับดี เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การจัดการด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัย ตามลำดับ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อยู่แล้ว จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำด้านความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์มาเป็นประเด็นแรก ส่วนประเด็นอื่นๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549, หน้า 10-12) ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ โดยสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งย่อมแตกต่างกันไปตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม อาจกล่าวได้ว่าความเป็นเอกลักษณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่คู่แข่งไม่สามารถเลียนแบบข้อได้เปรียบของแหล่งเที่ยวนั้นได้ และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวยังแหล่งเที่ยวนั้นซ้ำอีกในอนาคต (ปณิศา มีจินดา และศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2553, หน้า 9)

4. **ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ**ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ตามลำดับดังนี้ ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว ดังที่ทราบกันว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศไทยในสมัยอดีต และมีการสร้างวัดวาอารามจำนวนมาก รวมทั้งได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเนื่องจากมีโบราณสถานทั้งดงามและทรงคุณค่าอยู่รายรอบบริเวณพื้นที่เมืองเก่า ซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ที่สำคัญในอดีต นอกจากนั้นยังมีโบสถ์และหมู่บ้านของชาวต่างประเทศที่เคยตั้งรกรากอยู่บริเวณริมแม่น้ำด้วย ทำให้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำทั้งสามสาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ได้รับการประเมินว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำที่มีศักยภาพด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ศักยภาพด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมถึงการเข้าถึงแหล่ง

ท่องเที่ยวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญญา นวลละออง (2547) ที่พบว่า ศักยภาพของตลาดการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี มีองค์ประกอบต่างๆ คือ ศักยภาพด้านการเข้าถึง ด้านศักยภาพแหล่งศิลปวัฒนธรรม ด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว และด้านจินตภาพของนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อิมบอล (Imbal, 2009) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศปาปัวนิวกินี ซึ่งพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ ระบบการคมนาคมที่ดี การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อถือได้ การให้บริการที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ภูมิอากาศและบรรยากาศที่เงียบสงบ ตลอดจนผลิตภัณฑ์และบริการที่จัดให้กับนักท่องเที่ยว

5. นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระดับมาก ทั้งในประเด็นที่จะกลับมาท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำฯ อีกในอนาคต จะแนะนำให้บุคคลอื่นมาท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำฯ จะพบบุคคลอื่นมาท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำฯ ด้วย และถ้าต้องการท่องเที่ยวทางน้ำอีกจะวางแผนมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสาเหตุจากนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในเอกลักษณ์และคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งโบราณสถานและวัดวาอาราม รวมถึงทัศนียภาพที่สวยงามที่ปรากฏอยู่สองฝั่งแม่น้ำ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Chen & Gursoy, 2000, p. 195) ที่ว่า นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวซ้ำในสถานที่เดิมหรือทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเดิม เนื่องจากได้รับประสบการณ์ในอดีตที่ดีจากแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น

6. ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

6.1 ปัจจัยทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำทั้ง 4 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อ และกิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศ และปัจจัยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำทั่วไปโดยการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของนักท่องเที่ยว

6.2 ปัจจัยทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำ ด้านความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของนักท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระดับสนใจมากทุกกิจกรรม แสดงว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการและเกิดความพึงพอใจที่ได้ทำกิจกรรมเหล่านั้นระหว่างการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำฯ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อความต้องการในการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำซ้ำอีกในอนาคต สำหรับปัจจัยด้านกิจกรรมท่องเที่ยวนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป., หน้า 3-2) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่งของจุดหมายการท่องเที่ยว ซึ่งอาจมีบทบาทได้ทั้งในฐานะที่เป็นทรัพยากรหลักหรือทรัพยากรสนับสนุน นักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาพักสั้นจะให้ความสนใจต่อความหลากหลายของกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Ajzen (2006, p. 2) ที่ว่า การเชื่อมโยงทัศนคติต่อพฤติกรรมและบรรทัดฐานส่วนบุคคลจะนำไปสู่การกำหนดความตั้งใจในพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีทัศนคติที่ดีมากขึ้นและมีบรรทัดฐานส่วนตัวมากขึ้นก็จะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจของบุคคลที่จะมีพฤติกรรมมากขึ้นด้วย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Taks et al. (2009, pp. 121-128) ที่

พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม เช่น การเที่ยวชมทิวทัศน์ การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หรืองานแสดงศิลปะ การท่องเที่ยวสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ ได้รับแรงกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และยังกระตุ้นให้เกิดการเยี่ยมชมเยือนซ้ำในอนาคต รวมทั้งมีแนวโน้มในการแนะนำ/บอกต่อบุคคลอื่นด้วย ส่วนในปัจจัยทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมนั้น Imbal (2009, p. 32) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศปาปัวนิวกินี พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 77.3 ระบุว่าวัฒนธรรมที่น่าสนใจและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามและยังไม่ถูกทำลายมีความสำคัญต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการกลับไปท่องเที่ยวซ้ำอีกในอนาคตได้

7. นักท่องเที่ยวที่มี**ลักษณะส่วนบุคคล** ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ครัวเรือนต่อเดือนต่างกัน มีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ไม่ว่าลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวจะเป็นอย่างไรต่างก็มีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตที่อยู่ภายในระดับมากใกล้เคียงกัน หรือแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย แสดงว่าการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอยุธยานั้นสามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ จำทำให้เกิดความต้องการมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยจะแนะนำให้บุคคลอื่นหรือพาบุคคลอื่นมาท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำด้วย ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภาพรณ อรุณจันทร์ (2550) ที่ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าย่อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของลูกค้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงานในการผลิต/รับจ้าง มีความตั้งใจมาท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอยุธยาซ้ำในระดับที่น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ อาจเป็นเพราะการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำมีค่าใช้จ่ายสูงในกรณีที่ท่องเที่ยวช่วงเวลาเย็น เนื่องจากเรือขนาดเล็กจะไม่ค่อยปลอดภัยถ้าเล่นในช่วงเวลาเย็นถึงค่ำเพราะแสงสว่างน้อยอาจเกิดอันตรายได้ ตลอดจนเรือท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่ให้บริการช่วงเวลาเย็นมักจะรวมค่าใช้จ่ายในการรับประทานอาหารเย็นบนเรือเข้าไปด้วย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเดินทางมาเที่ยวโดยบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมจัดสรรงบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยวให้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pindyck & Rubinfeld (2005, p. 110) ที่ว่า อาชีพของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละอาชีพจะมีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้ที่แตกต่างกัน และรายได้เป็นสิ่งที่ชี้อำนาจของผู้บริโภค ดังนั้นอาชีพที่สามารถทำรายได้สูงกว่าก็จะมีอำนาจซื้อมากกว่า

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

คณะผู้วิจัยได้นำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะ สำหรับเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ทั้งในด้านการจัดเตรียมการให้บริการ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เกิดความประทับใจ และเกิดความตั้งใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำฯ ซ้ำอีกในอนาคต รวมทั้งแนะนำ/บอกต่อบุคคลอื่นให้มาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำฯ ด้วย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำฯ ให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น โดยคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับนโยบายการบริหาร ดังนี้

1. ด้านการให้บริการ

1.1 ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งควรจัดเตรียมห้องน้ำสะอาดไว้สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ รวมถึงห้องน้ำที่ให้บริการในเรือให้บริการของผู้ประกอบการโรงแรมและร้านอาหารด้วย ต้องมีความสะอาดและมีการบำบัดน้ำเสียที่ถูกต้องตามกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม

1.2 ผู้ประกอบการเรือที่ให้บริการทุกลำต้องนำเรือไปตรวจสอบสภาพจากกรมเจ้าท่า หรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน พร้อมจัดเตรียมอุปกรณ์ช่วยชีวิตให้เพียงพอกับจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เรือสามารถบรรทุกได้ และอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ โดยจัดเก็บไว้ในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมองเห็นและสามารถหยิบใช้งานได้โดยสะดวก

2. ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการส่งเสริมตลาด

2.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว ควรมีการผสมผสานกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำทั้ง 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมกึ่งเชิงนิเวศ กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อเข้าด้วยกัน เช่น จัดโปรแกรมในช่วงเช้าไปไหว้พระ ทำบุญ ถวายสังฆทานตามความศรัทธา ช่วงสายท่องเที่ยวตลาดน้ำ ช่วงบ่ายเยี่ยมชมหมู่บ้านงานหัตถกรรม ชมการร้องรำทำเพลงแบบพื้นบ้าน ช่วงเย็นชมตะวันตกดินขอบฟ้า รับประทานอาหารพร้อมฟังดนตรีไทยขับกล่อม ช่วงค่ำชมการประดับไฟที่สวยงาม เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำได้ทั้งวันหรือพักค้างคืนในอยุธยา

2.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรประชาสัมพันธ์ให้วัดเล็กๆ เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะรู้จักแต่วัดใหญ่ที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว แต่เนื่องจากเรือขนาดใหญ่ไม่สามารถแล่นรอบเกาะเมืองได้ จึงควรเน้นการประชาสัมพันธ์ไปที่เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับเรือขนาดเล็กที่สามารถให้บริการนำเที่ยวชมรอบเกาะเมืองแก่นักท่องเที่ยวได้

2.3 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำโดยพิจารณาถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวอันดับต้นๆ ที่มีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในอนาคตในระดับมาก

2.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำฯ ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี และอายุ 55 ปีขึ้นไป เพราะเป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคตในระดับมากใกล้เคียงกัน

2.3.2 ผู้ประกอบการธุรกิจเรือนำเที่ยว อาจจัดโปรแกรมล่องเรือทำบุญ ไหว้พระนั่งสมาธิ สำหรับผู้สูงอายุ หรือโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยการนวดขาและฝ่าเท้าบนเรือที่ล่องไปตามแม่น้ำ และอาจจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเชิงการเรียนรู้ เช่น ล่องนาวา เพลินตา ศึกษารูปร่าง ผสมผสานกิจกรรมที่ต้องนั่งรถ ลงเรือ ปั่นจักรยานเข้าด้วยกัน จัดนิทรรศการต่างๆ บน

เรือ หรือเยี่ยมชมการต่อเรือ เป็นต้น สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี เพราะยังเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงและความคล่องแคล่วในการขึ้นลงเรือมากกว่า

2.4 ผู้ให้บริการเรือนำเที่ยวที่เป็นสมาชิกชมรมธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำ อาจร่วมกันจัดโปรโมชั่นสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครอบครัวในช่วงวันสำคัญหรือเทศกาลต่างๆ เช่น ส่วนลดค่าบริการในช่วงวันปีใหม่ วันเด็ก วันสงกรานต์ หรือส่วนลดสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครอบครัวทุกวันเสาร์แรกของเดือน เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพสมรสหรืออยู่ด้วยกัน มีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคตรมากกว่ากลุ่มโสด ม่าย หรือแยกกันอยู่ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำก็มีความเหมาะสมกับคนทุกวัยในครอบครัว โดยอาจมีการแจกของที่ระลึก เช่น ภาพหรือโปสการ์ดรูปแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครอบครัว เป็นต้น

3. ด้านการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

3.1 ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลในแต่ละแหล่งเที่ยว เช่น อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้จัดการตลาดน้ำ คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ช่วยกันดูแลและปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ ทั้งตัวโบราณสถาน โบสถ์ วัด และบริเวณโดยรอบให้สวยงามสดชื่น สบายตา อาจให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้หรือไม้ประดับตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

3.2 สำนักศิลปากร ออกข้อกำหนดในการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างแบบดั้งเดิม เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ออกข้อกำหนดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนชุมชนในพื้นที่โดยรอบควรให้ความร่วมมือโดยการปฏิบัติตามข้อกำหนด เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมแบบดั้งเดิมของอยุธยาและความงดงามของธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก เพราะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อได้เห็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเหล่านั้นที่หาดูได้ยาก

3.3 เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ดูแลเรื่องความสะอาดของสิ่งแวดล้อมทั้งในแม่น้ำและริมชายฝั่งให้มีความสะอาดปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูล เพราะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการให้ปรับปรุง ดังนั้นจึงควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน รวมทั้งการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ได้แก่ ผู้ประกอบการเรือ ผู้ประกอบการที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร ชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ ผู้ดูแลโบราณสถาน วัด และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงนักท่องเที่ยวเองที่ต้องช่วยกันรักษาความสะอาด ในขณะเดียวกันหน่วยงานก็ต้องจัดสรรงบประมาณและอัตรากำลังสำหรับรับผิดชอบในประเด็นดังกล่าวนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. รูปแบบการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเชิงสร้างสรรค์ตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา
3. ศักยภาพของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำลำคลองของจังหวัดในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง

ของประเทศไทย

4. การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ของจังหวัดในภาคตะวันตกและภาคเหนือของประเทศไทยที่มีพื้นที่ติดชายแดนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์